

Nordiska
ministerrådet

"ATT STICKA UT ÄVEN I DE GRUPPER DÄR MAN HÖR TILL"

Villkor och samarbeten för
lgbti-personer som tillhör flera
minoriteter i Norden

Innehåll

OM PUBLIKATIONEN	3
VILLKOR FÖR LGBTI-PERSONER SOM TILLHÖR FLERA MINORITETER	5
RÖSTER FRÅN PROJEKTEN	9
NORDISKA SAMARBETEN FÖR STÄRKTA RÄTTIGHETER	11
RÖSTER FRÅN PROJEKTEN	16
NYCKELBUDSKAP FRÅN DE NORDISKA SAMARBETSPROJEKTEN	18
RÖSTER FRÅN PROJEKTEN	20
KÄLLOR	22
OM DEN HÄR PUBLIKATIONEN	23

OM PUBLIKATIONEN

Situationen för LGBTI-personer i de nordiska länderna har förändrats de senaste årtiondena. Detta har medfört ökad tillgång till rättigheter på det sociala och juridiska området, förstärkt skydd mot diskriminering, ökad synlighet och fler möjligheter till gemenskap. Trots detta visar studier att en könsidentitet eller sexuell läggning som inte följer samhällets normer fortfarande ökar risken att utsättas för kränkande behandling, diskriminering och fysiskt våld, vilket i sin tur bland annat leder till ohälsa.

LGBTI-personers levnadsvillkor påverkas inte bara av samhällets normer om sexuell läggning eller könsidentitet, utan även av normer gällande andra sociala kategorier som till exempel kön, etnicitet, hudfärg, religiös tillhörighet och socioekonomisk status. Vilken roll som dessa faktorer spelar finns det begränsad kunskap om och marginaliserade undergrupper inom sexuella minoriteter förbises ofta. Flera projekt finansierade av Nordisk jämställdhetsfond och Nordisk LGBTI-fond vill förändra det och fokuserar på frågor som rör just LGBTI-personer som tillhör flera minoriteter.

I denna publikation ges en inblick i de nordiska samarbetsprojekten: vilka problem och utmaningar projekten har identifierat, hur de mött dem och vilka konkreta resultat de kunnat se. I intervjuer reflekterar projektdeltagare kring nyttan av nordiskt samarbete och vad som krävs för att förbättra villkoren för LGBTI-personer som tillhör flera minoriteter.

Publikationen syftar till att belysa livsvillkoren för LGBTI-personer som tillhör flera minoriteter och sprida kunskap och erfarenheter från projekten, för att de ska få en ökad hållbarhet, komma fler till nytta och inspirera andra till nordiskt samarbete. Publikationen är framtagen av NIKK, Nordisk information för kunskap om kön, som är ett samarbetsorgan under Nordiska ministerrådet. NIKK har i uppdrag att förvalta Nordisk jämställdhetsfond och Nordisk LGBTI-fond.

Nordisk jämställdhetsfond och Nordisk lgbti-fond

De nordiska länderna och de självstyrande områdena samarbetar för att lgbti-personer i Norden ska ha samma rättigheter och möjligheter som resten av befolkningen. Som en del i arbetet har Nordiska ministerrådet inrättat en jämställdhetsfond och en lgbti-fond. De nordiska fonderna finansierar projekt där minst tre organisationer, från minst tre nordiska länder samarbetar för att stärka jämställdheten och lgbti-personers rättigheter och möjligheter i Norden. Genom fonderna utvecklas kunskap och sprids över gränserna.

VILLKOR FÖR LGBTI-PERSONER SOM TILLHÖR FLERA MINORITETER

Lgbti-personer i Norden som tillhör flera minoriteter har en särskilt utsatt position. Det handlar om grupper som utsätts för flera former av diskriminering och marginalisering baserat på till exempel rasism, homofobi och funkofobi. Studier visar att lgbti-personer med normbrytande funktionalitet eller utländsk bakgrund i högre utsträckning än andra lgbti-personer rapporterar utsatthet för mobbning, våld, hot och hatbrott. En undersökning visar att lgbti-personer som tillhör flera minoriteter också generellt sett har sämre ekonomi än andra inom lgbti-gruppen (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2022).

Ibland används uttrycket *intersektionell diskriminering* för att fånga in hur olika typer av förtryck samspelar och påverkar förutsättningarna för en viss grupp eller individ. Lgbti-personer som utsätts för intersektionell diskriminering möter strukturella hinder som påverkar förutsättningarna i olika delar av samhället, till exempel på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden.

Multipel stress eller *multipel minoritetsstress* beskriver också hur överlappande former av diskriminering påverkar personer som tillhör flera minoriteter. Att befinna sig i en minoritetsposition medför en ökad risk för att utsättas för olika psykosociala stressfaktorer, som att behöva förhålla sig till mobbning, diskriminering och våld. Sådana stressfaktorer kan påverka den psykiska hälsan. Mer vardagliga, subtila negativa händelser kan också bidra till minoritetsstress. Det kallas mikroaggressioner och kan exempelvis vara blickar och kommentarer som speglar oförståelse eller fördomar.

NÅGOT SOM ÅTERKOMMER i studierna över villkoren för lgbti-personer som tillhör flera minoriteter är att det finns en upplevelse av att alltid vara annorlunda. Det finns en upplevelse av att sticka ut även i de grupper där man "hör till", vilket kan väcka känslor av att inte höra hemma någonstans. Det beskrivs exempelvis i en svensk studie där lgbti-personer som tillhör etniska minoriteter berättar om upplevelser av rasism och exotifiering inom lgbti-sfären (Miller, 2022).

Exotifiering innebär att en person eller grupp framställs som annorlunda, fascinerande eller mystisk på ett sätt som blir nedtryckande och förstärker stereotyper.

I samma studie beskriver lgbti-personer som tillhör etniska minoriteter erfarenheter av att osynliggöras inom lgbti-rörelsen. Tystnaden kring till exempel samiska eller romska lgbti-personer, eller lgbti-personer som rasifieras, bidrar till okunskap om dessa gruppers specifika erfarenheter och utmaningar. Tystnaden kan leda till att utmaningar som är specifika för dessa grupper inte kommer upp på den politiska dagordningen, vilket kan leda till att viktiga reformer uteblir. Att öka synligheten är därför viktigt för att stärka lgbti-personer som tillhör flera minoriteter och för att möjliggöra förändring.

Rasifiering är en process där samhället utifrån en persons hudfärg eller förmodade etnicitet gör antaganden om till exempel personens förmåga, seder och moral

(Diskrimineringsombudsmannen/Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2025)

De studier som finns i Norden pekar även på behovet av sociala mötesplatser. Det beskrivs som viktigt att ha tillgång till stärkande gemenskaper där man inte blir ifrågasatt utifrån någon av sina minoritetstillhörigheter. Många lgbti-personer som tillhör flera minoriteter upplever att det är svårt att hitta andra som delar ens erfarenheter, och det är inte heller säkert att det går att hitta speglingar i kulturen. Bristen på förebilder och representation lyfts återkommande fram som ett problem i nordiska studier och av organisationer som samlar lgbti-personer som tillhör flera minoriteter.

EN GRUPP SOM LYFTS FRAM som särskilt utsatt i Norden är asylsökande lgbti-personer. Det handlar i många fall om personer som har flytt från förföljelse i sina ursprungsländer och bär på trauman. Samtidigt tvingas man leva under osäkra villkor även här i Norden. Språkbarriärer och asylstatus kan begränsa ens möjligheter. Det har också kommit rapporter om att lgbti-personer har utsatts för trakasserier, våld och sexuellt våld på asylboenden (SOU, 2017). Asylsökande transpersoner möter ofta särskilda utmaningar, inte minst transpersoner som behöver könsbekräftande vård. I till exempel Sverige har asylsökande inte möjlighet att påbörja utredning för könsdysfori. Man kan därmed inte få tillgång till könsbekräftande vård om man inte har en diagnos och en påbörjad hormonbehandling sedan tidigare. Asylprocesser är ofta långa, liksom väntetiderna för könsbekräftande vård. Detta gör att många asylsökande som behöver könsbekräftande vård kan tvingas vänta i väldigt många år och leva med könsdysfori och svåra konsekvenser under tiden (Young Håkansson, 2024). En del blir exploaterade på den informella arbetsmarknaden för att kunna bekosta sin vård själva.

En annan grupp som är särskilt utsatt i en nordisk kontext är samiska lgbti-personer. Rasismen mot samer kan ta många olika uttryck och bygger på koloniala föreställningar om att urfolk skulle vara mindre utvecklade. Detta är bilder som projiceras även på samiska lgbti-personer, som samtidigt också möter homo-, bi- och transfobi. I den svenska rapporten "Våld mot samiska kvinnor" från år 2024 redovisades för första gången våldsutsattheten bland samiska lgbti-personer och statistiken visar att utsattheten är betydligt högre än bland samer i allmänhet (Brandén et al, 2024). Vad våldsutsattheten bland samiska lgbti-personer beror på, och vem som utövar våldet framgår inte av studien och forskarna lyfter behovet av mer kunskap. De skriver samtidigt att resultatet går i linje med annan forskning som visar att lgbti-personer i allmänhet är mer våldsutsatta än andra.

Över lag finns väldigt lite forskning om samiska lgbti-personers livsvillkor. I en norsk studie intervjuas samiska lgbti-personer som beskriver utmaningar kopplat till bland annat osynlighet, brist på mötesplatser, religionens betydelse i Sápmi, dubbel minoritetsstress och press på att leva upp till förväntningar både som lgbti-person och som same (Grønningsæter et al, 2009). Sedan studien kom har en samisk lgbti-rörelse börjat växa fram genom till exempel projektet "Queering Sápmi", det återkommande arrangemanget Sápmi Pride och den växande organisationen Garmeres. De nya siffrorna från 2024 över samiska lgbti-personers våldsutsatthet får ses som ett uttryck för att det fortfarande finns mycket kvar att göra för att stärka samiska lgbti-personers villkor.

ATT LGBTI-PERSONER SOM TILLHÖR FLERA MINORITETER lever under särskild utsatthet bekräftas också av studier från organisationen International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association, ILGA. De ser till exempel att lgbti-personer som tillhör flera minoriteter i högre utsträckning än andra lgbti-personer

rapporterar utsatthet för diskriminering på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och inom utbildningsväsendet. Lgbti-personer som tillhör flera minoriteter upplever också i större utsträckning hinder inom hälso- och sjukvården och diskriminering i offentliga miljöer som butiker, restauranger och barer (ILGA, 2023). Rapporten bygger på data som EU:s byrå för grundläggande rättigheter, FRA, tog fram i sin andra lgbti-undersökning år 2019. ILGA har analyserat data utifrån bland annat etnicitet, religion och erfarenhet av migration. Sammantaget visar rapporten att lgbti-personer som tillhör flera minoriteter i större utsträckning än andra lgbti-personer riskerar att utsättas för våld, få sämre hälsa och marginaliseras socialt och ekonomisk.

Detta bekräftas även i en rapport med fokus på transpersoners villkor, framtagen av Transgender Europe, TGEU. Rapporten visar bland annat att transpersoner som är bipoc (black, indigenous, people of colour) drabbas oproportionerligt hårt av fattigdom och ekonomisk osäkerhet, och att våldsutsattheten är särskilt hög för transpersoner med annan hudfärg än vit (Karsay, 2021).

"ROMSKA LGBTI-PERSONER BEHÖVER HITTA VARANDRA"

Britt-Inger Hedström Lundqvist jobbar på Dikko förlag som ger ut romsk litteratur. Hon och förlaget deltar i projektet Antiziganistisk homofobi och romska hbtqi-personers rättigheter i de nordiska länderna som fick finansiering från Nordisk LGBTI-fond år 2022. I projektet medverkar även MF vitenskapelig høyskole i Norge, Södertörns högskola i Sverige och LGBTI-organisationen Seta i Finland. Projektet ska mynna ut i en antologi om romska LGBTI-personers villkor i Norden.

VARFÖR BEHÖVS BOKEN?

– Den är viktig eftersom det finns ett tabu kring LGBTI-frågor inom den romska minoriteten. Många vågar inte berätta att man är queer, men queera romer finns! Boken är också viktig eftersom den synliggör den dubbla diskrimineringen som romska LGBTI-personer möter i majoritetssamhället.

ÄR DET NÅGOT I BOKEN SOM HAR BERÖRT DIG SÄRSKILT?

– Det finns så klart olika erfarenheter, men det är tydligt att många känner en stor ensamhet och de berättelserna har drabbat mig. Bland oss romer och resande är familjen väldigt viktig. Att hålla ihop är viktigt. Ändå finns det de bland oss som står så ensamma. Det grep tag i mig.

VAD KRÄVS FÖR ATT FÖRBÄTTRA VILLKOREN FÖR ROMSKA LGBTI-PERSONER?

– Boken är ett steg. Jag hoppas att den ska bidra till att vi får ett mer synligt LGBTI-community inom den romska minoriteten. Jag tror att vi kan lära mycket av hur man har arbetat inom det samiska samhället. Där finns en större synlighet och öppenhet. Det viktigaste nu tror jag är att romska LGBTI-personer behöver hitta varandra och samlas, både för att motverka den där ensamheten och för att driva förändring, för jag tror verkligen att förändringen måste drivas av den här gruppen. Det behövs romska LGBTI-organisationer eller romska communityn inom den breda LGBTI-rörelsen.

VAD HAR NI, I BOKPROJEKTET, VUNNIT PÅ ATT SAMARBETA INOM NORDEN?

– Man blir en mycket större grupp, och får draghjälp av varandra. Min bild är att det just nu är lite lättare att jobba med den här frågan i Sverige än i Finland och Norge, och då kan vi ta rodret. I ett annat läge är förutsättningarna annorlunda och då kan någon annan ta över styrningen.

VAD TROR DU SKILLNADERNA MELLAN LÄNDERNA BEROR PÅ?

– Det finns skillnader i hur man definierar den romska minoriteten. I Sverige ingår fler grupper. Det kan vara utmanande på vissa sätt men det gör att vi blir en större grupp, och hörs bättre. Det verkar som att romer och resande har en starkare ställning här i Sverige än i de andra länderna, och det underlättar.

NORDISKA SAMARBETEN FÖR STÄRKTA RÄTTIGHETER

Under de senaste åren har det tagits initiativ i Norden för att förbättra villkoren för lgbti-personer som tillhör flera minoriteter. Ett antal projekt med sådant syfte har fått finansiering från Nordiska ministerrådets fonder Nordisk jämställdhetsfond och Nordisk lgbti-fond. Genom de två fonderna finansieras samarbeten som främjar jämställdhet och lgbti-personers rättigheter i Norden, och den här texten beskriver lärdomar från projekt som har fokus specifikt på att förbättra förutsättningarna för lgbti-personer som tillhör flera minoriteter.

Gemensamt för projekten är att de bidrar till att skapa plattformar där lgbti-personer från olika nordiska länder kan mötas för diskussion och organisering. Genom projekten synliggörs erfarenheter som annars ofta osynliggörs. Initiativen bidrar till att peka på lösningar och strategier som kan stärka rättigheterna för olika grupper under lgbti-paraplyet. Projekten drivs med olika metoder och vänder sig till olika målgrupper.

Texten bygger på projektbeskrivningar och intervjuer med nyckelpersoner inom följande projekt:

- [Nätverkande och erfarenhetsutbyte mellan queerpersoner i Sápmi](#)
- [Nordic Futures: lärande utifrån QTIBIPoC-rörelsen](#)
- [Gender Talks in Sápmi](#)
- [Antiziganistisk homofobi och romska hbtqi-personers rättigheter i de nordiska länderna](#)
- [Minoritetsstress – Interfems nordiska nätverk för feministisk aktivism](#)

FLERA AV TALESPERSONERNA för de nordiska projekten betonar att lgbti-personer som tillhör flera minoriteter måste få föra sin egen talan och ta ledande roller i arbetet. Det lyfts fram som viktigt av flera skäl. Till exempel kan det vara svårt för någon som kommer utifrån att förstå de komplexa förutsättningarna inom en minoritetsgrupp, vilket kan leda till att åtgärderna som föreslås blir ineffektiva.

Ett annat skäl till att personer som själva tillhör den berörda gruppen bör leda arbetet är att det bidrar till representation. Dessutom öppnar det upp för bra samtal internt inom den aktuella minoritetsgruppen. Många minoritetsgrupper är hårt utsatta från det omgivande samhället, och om någon utifrån lyfter problem när det gäller lgbti-personers villkor i gruppen kan det uppfattas som att majoritetssamhället återigen styr. Talespersonen för ett av de nordiska projekten säger:

”

Det bidrar knappast till mindre homo- och transfobi utan riskerar tvärtom att förstärka normerna.

I intervjuerna med talespersonerna inom de nordiska projekten återkommer beskrivningar av hur minoritetsgrupper kan tvingas att sluta sig som en form av skydd mot majoritetssamhället, och att det kan skapa problem för lgbti-personer. Slutenhet kan förstärka normer och den som avviker kan i värsta fall utsättas för hedersvåld eller exkludering. Snäva normer kan också leda till att lgbti-personer upplever att de måste välja mellan olika delar av sin identitet: Antingen leva i garderoben eller lämna gemenskapen för att kunna vara öppen med sin lgbti-identitet.

NÅGOT SOM FLERA TALESPERSONER för de nordiska projekten dock framhåller är att långt ifrån alla lgbti-personer upplever utsatthet inom sin minoritetsgrupp. Många har stöttande familjer och gemenskaper. Föreställningar om trångsynta normer och homofobi kan i vissa fall ingå i negativa stereotyper om olika minoritetsgrupper, vilket gör det extra viktigt att inte utgå från förutfattade meningar.

Talespersonerna för de nordiska projekten tror att samarbete mellan olika minoritetsgrupper är viktigt för att stärka rättigheterna för lgbti-personer som tillhör flera minoriteter. Det upplevs som att man inom vissa minoriteter är bättre på att prata om förutsättningarna för lgbti-personer inom den egna gruppen, och där finns lärdomar för minoritetsgrupper där lgbti-frågor är förknippat med större tabu.

FÖR MÅNGA LGBTI-PERSONER SOM TILLHÖR flera minoriteter uppstår de största hindren i relation till majoritetssamhället. Flera talespersoner för de nordiska projekten återkommer till beskrivningar av minoritetsstress och utsatthet i olika delar av samhället. En talesperson beskriver det som att kunskapen om minoritetsstress har ökat, och efterlyser initiativ som omsätter kunskapen i praktik, med konkreta stödjande insatser till grupper och individer som utsätts:

”

Det behövs självklart insatser för att motverka de strukturella orsakerna till minoritetsstress, men också initiativ för att hjälpa människor att leva i den här världen så som den ser ut.

Flera talespersoner ser att lgbti-personer som tillhör flera minoriteter kan ha behov av stöd. Samtidigt kan just dessa grupper ha sämre tillgång till samhällets stödjande och vårdande institutioner jämfört med andra eftersom vårdpersonal, psykologer och kuratorer ofta saknar kunskap och förståelse för de förutsättningar dessa grupper lever under.

Detta lyfts till exempel kopplat till rapporten "Våld mot samiska kvinnor", som visar att våld utsattheten är hög bland samiska lgbti-personer. I rapporten framgår samtidigt att många inom det samiska samhället har lågt förtroende för sjukvården och drar sig för att söka vård av rädsla för att utsättas för rasism. Många samer har också erfarenheter av att möta psykologer eller kuratorer som saknar kulturell kompetens, och därför inte kan ge ett bra stöd. Bilden bekräftas av talespersonen för ett av de nordiska projekten, som framhåller att detta är något som det är viktigt att ha med sig för att fullt ut förstå den svåra situationen för samiska lgbti-personer som har utsatts för våld:

”

Det finns starka skäl att misstänka att de här personerna inte har tillgång till ett bra stöd.

FLERA AV TALESPERSONERNA FÖR DE NORDISKA PROJEKTEN pekar på behovet av mer kunskap om villkoren för lgbti-personer som tillhör flera minoriteter. De lyfter behovet av mer kunskap dels om effekterna av marginaliseringen inom majoritetssamhället, dels om förutsättningarna inom olika minoritetssamhällen.

Inom det samiska samhället ser man till exempel att det är vanligare bland queera än andra samer att man lämnar sitt lokalsamhälle och flyttar till en större stad, men det finns inte tillräckligt med studier som visar vad det beror på. Talespersonen för ett projekt, där målet är att bidra till en levande debatt om genus, jämställdhet och lgbti-frågor inom det samiska samhället, säger:

”

Det kan vara så att man söker sig till platser där det finns en större queer gemenskap och det är ju förståeligt, men om man egentligen vill bo kvar i sitt lokalsamhälle är det jätteviktigt att man kan det, särskilt eftersom den samiska identiteten är så tätt sammankopplad med landområdena vi tillhör.

Samma person lyfter också behovet av att synliggöra queera personer i den samiska historien, för att visa att LGBTI-personer alltid har funnits i det samiska samhället.

DEN SAMLADE BILDEN SOM GES av talespersonerna för de nordiska projekten är att många LGBTI-personer som tillhör flera minoriteter riskerar att känna sig otrygga eller utanför både inom majoritetssamhället och inom sina minoritetsgrupper. De ser också att många inte upplever sig fullt ut som välkomna inom LGBTI-rörelsen, vilket bekräftas av den forskning som finns på området.

Samtidigt ser talespersonerna för de nordiska samarbetsprojekten också att det finns stort engagemang inom den breda LGBTI-rörelsen, och en vilja att arbeta med frågor som handlar om intersektionell diskriminering. En stark solidaritet från de stora LGBTI- och jämställdhetsorganisationerna lyfts fram som viktigt. Samtidigt betonas även behovet av att skapa nya separatistiska plattformar, och flera av de nordiska projekten vill bidra till att etablera och stärka just sådana gemenskaper. Att hitta arbetssätt som innebär att större, etablerade organisationer kan bidra och stötta utan att "köra över" beskrivs som viktigt. Ett exempel är projektet "Nettverksbygging og erfaringsutveksling blant skeive i Sápmi". Genom projektet anordnades en nätverksträff för aktörer inom LGBTI-rörelsen i Sápmi. Projektet administrerades av den norska Stiftelsen Kvinneuniversitetet Nord (KUN), men det var samiska LGBTI-organisationer och nätverk som satte agendan. För att ett sådant upplägg ska fungera krävs ett gott samarbete och att aktörer knutna till de stora organisationerna är beredda att lyssna på vilken typ av stöd som efterfrågas, framhåller en representant från KUN:

”

Risken annars är att vi på de stora organisationerna tar över. I det här fallet skulle det innebära en form av förnorskning eller kolonisering.

UTIFRÅN INTERVJUerna MED TALESPERSONERNA från de nordiska projekten blir det tydligt att nordiskt samarbete kan ha stor betydelse i arbetet för att stärka villkoren för LGBTI-personer som tillhör flera minoriteter. En viktig aspekt som lyfts är att det nordiska perspektivet vidgar communityt, som i vissa fall är litet i varje enskilt land. Att man blir fler beskrivs som en styrka som gör det lättare att genomföra aktiviteter och nå ut.

Detta lyfts till exempel av talespersoner inom ett projekt som har fokus på romska LGBTI-personers rättigheter. Genom projekt skrivs en antologi med texter från ett 20-tal romska LGBTI-personer från Sverige, Norge och Finland. Om antologin bara hade fokuserat på ett av länderna hade man inte fått in lika många röster, framhåller talespersonerna. De beskriver också hur individer och grupper i de olika nordiska länderna genom att samarbeta kan få draghjälp av varandra. Upplevelsen är att samtalet om romska LGBTI-personers villkor har kommit lite längre i Sverige än i de andra länderna, och för de individer och grupper som leder förändringen i Norge och Finland innebär det att det nordiska samarbetet kan fungera som språngbräda.

INOM MÅNGA MINORITETSGRUPPER är det självklart att arbetet för att stärka gruppens rättigheter sker över nationsgränserna. Romer är till exempel en transnationell minoritet och det samiska samhället sträcker sig över flera nationer.

Inom den samiska LGBTI-rörelsen beskrivs möjligheten att söka finansiering för projekt som spänner över flera länder som helt avgörande. De stöd som finns att söka för civilsamhället är oftast knutna till ett visst land vilket försvårar för föreningar som är internationella, som LGBTI-organisationen Garmeres. Organisationen är i dagsläget baserad i Norge, men har ambitionen att bli en samisk LGBTI-organisation för hela Sápmi. Flera talespersoner från projekten framhåller också att aktivister, politiker och andra aktörer i de nordiska länderna tillsammans kan lära och inspireras av arbetet i andra länder, för det är inte så att de nordiska länderna nödvändigtvis ligger i framkant. I projektet som ska mynna ut i en antologi om romska LGBTI-personers villkor. Antologin kommer till exempel innehålla texter som fokuserar på just lärdomar från andra länder, som Ungern och Spanien. Där finns en starkare organisering bland romska LGBTI-personer och fler föregångspersoner som är öppna, enligt en av det nordiska projektets talespersoner.

GENOM DE NORDISKA PROJEKTEN blir det tydligt att LGBTI-personer som tillhör flera minoriteter på många sätt lever under stor utsatthet i Norden. Samtidigt är det en hoppfull bild som ges av talespersonerna för de nordiska projekten. De ser att det finns engagerade personer och grupper som kan leda förändringen, om de får resurser och rätt förutsättningar att växa, vilket det nordiska fonderna bidrar till.

"SÅ LÄNGE DE RASISTISKA STRUKTURERNA FINNS BEHÖVS PLATTFORMAR DÄR DET GÅR ATT FÅ STÖD"

Tine Alavi jobbar på organisationen Interfem, som driver projektet Minoritetsstress – Interfems nordiska nätverk för feministisk aktivism. Initiativet fick finansiering från Nordisk jämställdhetsfond år 2022 och i projektet medverkar även bland annat organisationerna Feministparaplyet Åland och Salam Norge, som är en organisation för muslimska lgbti-personer. Genom projektet har organisationerna arrangerat nätverksträffar om minoritetsstress för kvinnor och transpersoner som möter rasism. Träffarna har hållits i Sverige, Danmark, Norge och Finland.

VILKA HAR DELTAGIT?

– Vi har haft deltagare i alla åldrar, från 18 år till 60-årsåldern, och en del riktigt unga deltagare också för det har gått att ha med sina barn. Det har varit 40–80 deltagare per träff, och ibland har vi tyvärr fått säga nej för att det inte har funnits platser. Det har varit jättestort intresse.

VARFÖR BEHÖVS DEN HÄR TYPEN AV TRÄFFAR?

– Många av deltagarna har sagt att det är första gången de är i ett sådant här rum, tillsammans med så många andra som delar deras erfarenheter. Sådana mötesplatser blir stärkande forum där ens erfarenheter valideras och där man kan träffa andra att organisera sig med, för förändring. Genom nätverksträffarna har till exempel några deltagare från Norge hittat varandra och bildat en egen Interfem-organisation, så nu har vi en systerorganisation i Norge. Att det finns plattformar där kvinnor och transpersoner som möter rasism kan stötta varandra

och tillsammans utveckla strategier för att hantera minoritetsstress är jätteviktigt. Så länge de rasistiska strukturerna som orsakar minoritetsstress finns behöver vi skapa plattformar där det går att få stöd och där vi kan bryta isolering och ensamhet, men det behövs så klart också andra insatser.

VAD MER BEHÖVER GÖRAS FÖR ATT MOTVERKA MINORITETSSTRESS OCH STÖTTA PERSONER OCH GRUPPER SOM DRABBAS?

– Det är relativt nytt med forskning och kunskap om minoritetsstress, men vi vet numera att det är något som orsakar problem både för individer och för samhället. Minoritetsstress leder till ökad risk för fysisk och psykisk ohälsa. Det handlar till exempel om att gå med en ständig oro över att bli bemött av negativa föreställningar och att alltid behöva ha beredskap. Det är en stress som majoritetsgrupper inte upplever. Det behövs fortfarande mer kunskap om minoritetsstress, men framför allt tror jag att vi är i ett läge nu där kunskapen behöver implementeras inom olika samhällsområden. Hur hanterar man detta inom till exempel skolan, vården, arbetsmarknaden, socialtjänsten? Många upplever till exempel att det är svårt att hitta en psykolog som har kompetens kring minoritetsstress, och så borde det inte vara. Stödet från samhället behöver bli bättre. Det behövs också mer arbete för att motverka strukturerna som orsakar minoritetsstress.

VAD FINNS DET FÖR FÖRDELAR MED ATT TA ETT NORDISKT GREPP I DET HÄR ARBETET?

– Ett skäl är att rasismen som finns i Norden har ett specifikt uttryck. I de nordiska länderna har man inte tagit itu med rasismen på samma sätt som i till exempel USA. Där pratar man mer öppet om sin historia och om kolonialismen. I de nordiska länderna finns en väldigt stark självbild av att man är tolerant och accepterande. Det leder till att rasismen som finns blir svår att benämna, och när den påpekas kan det uppstå en clash mot den där toleranta självbilden. Vi har sett under nätverksträffarna att detta är något som lämnar avtryck hos personer som möter rasism.

NYCKELBUDSKAP FRÅN DE NORDISKA SAMARBETS- PROJEKTEN

Intervjuerna med projektens talespersoner kan sammanfattas i ett antal nyckelbudskap:

SAMARBETE:

- Det nordiska samarbetet är en framgångsfaktor. Genom samarbetet utökas lgbti-communityt, som i vissa fall är litet i det enskilda landet. Att man blir fler är en styrka som underlättar arbetet, gör det är lättare att genomföra aktiviteter och nå ut.
- Samarbete mellan olika minoritetsgrupper är viktigt för att stärka rättigheterna för lgbti-personer som tillhör flera minoriteter. Talespersonerna för de nordiska projekten framhåller att vissa minoriteter är bättre på att prata om förutsättningarna för lgbti-personer inom den egna gruppen, och där finns lärdomar för minoritetsgrupper där lgbti-frågor är förknippat med större tabu.

KUNSKAP:

- Befintlig kunskap behöver implementeras inom olika samhällsområden som till exempel skolan och vården men också generellt på arbetsmarknaden.
- Det behövs mer kunskap om villkoren för lgbti-personer som tillhör flera minoriteter. Flera talespersoner för de nordiska projekten lyfter behovet av mer kunskap dels om effekterna av marginaliseringen inom majoritetssamhället, dels om förutsättningarna inom olika minoritetssamhällen.
- Det är viktigt att ge ett historiskt perspektiv och synliggöra att lgbti-personer alltid har funnits inom minoritetsgrupper.
- Det är viktigt att ta till vara på kunskaper och erfarenheter som finns bland minoriteter inom lgbti-gruppen.

FINANSIERING:

- Det är viktigt med finansiering som inte är begränsad till ett land utan kan användas i flera länder. Det gör det möjligt för föreningar som är internationella och spannar över flera nordiska länder att söka medel.

ORGANISERING:

- Det behövs separatistiska plattformar där lgbti-personer som tillhör flera minoriteter kan vara öppna med alla delar av sina identiteter och inte bli ifrågasatta.
- Lgbti-personer som tillhör flera minoriteter måste få ta plats på ledande roller i projekt och organisationer, och få föra sin egen talan. Samtidigt är det viktigt med sammanhållning och öppenhet inom den breda lgbti-rörelsen.

"MÅNGA SOM RASIFIERAS SOM ICKE VITA UPPLEVER ATT MAN INTE SLÄPPS FRAM"

Samaria Mata Alvarez är projektledare i den svenska ungdomsorganisationen Tamam. De medverkar i det nordiska projektet [Nordic Futures: lärande utifrån QTIBIPoC-rörelsen](#) som fick medel från Nordisk lgbti-fond år 2022. Projektet tar fram en handledning med titeln "Rivers in Resistance", för att förbättra insatser riktade till personer som är QTIBIPOC. Bakgrunden är att man från organisationerna upplever att satsningarna inte alltid träffar rätt, utan riskerar att osynliggöra i stället för att stärka lgbti-personer som rasifieras som icke vita.

VAD ÄR VIKTIGT FÖR ATT SATSNINGAR SOM VILL STÄRKA LGBTI-PERSONER SOM RASIFIERAS SOM ICKE VITA SKA BLI BRA?

– Personer inom gruppen behöver själva få identifiera problemen och driva arbetet. Det handlar också om att alla ska ha samma förutsättningar att ta ledande roller inom en organisation eller institution. Många som rasifieras som icke vita upplever att man inte släpps fram. Det gäller även i organisationer som jobbar aktivt med antirasism. Förtryckssystemen som finns i samhället kommer tillbaka i organisationerna.

HUR KAN DET FÖRÄNDRAS?

– Jag tror att det krävs utbildning om de skilda förutsättningarna som vi lever under. Det krävs också att man inom organisationerna är beredda att lyssna på och ge plats åt personer som är direkt berörda. Det handlar om att inkludera människor på riktigt, och ge förtroenden. Det behövs också separatistiska mötesplatser, där lgbti-personer som rasifieras som icke vita kan träffa andra som delar ens erfarenheter.

VARFÖR ÄR DET VIKTIGT MED SEPARATISTISKA MÖTESPLATSER?

– Det ger utrymme för människor med liknande upplevelser att utforska frågor om makt och privilegier. Separatistiska mötesplatser erbjuder en plattform för att skapa community, dela erfarenheter och lära av varandra. Många mötesplatser för lgbti-personer domineras av vita och kan vara svåra att navigera i. Ungdomarna som vi jobbar med berättar att de ofta upplever att deras identitet ifrågasätts i de miljöerna. Man kan till exempel få väldigt många frågor om hur det går ihop att vara muslim och gay.

SKILJER SIG FÖRUTSÄTTNINGARNA ÅT MELLAN DE NORDISKA LÄNDERNA?

– Det verkar som att det är ganska likt. Däremot är villkoren olika för olika grupper. Det är till exempel stor skillnad i förutsättningar beroende på om du är asylsökande jämfört med om du är född här och har en förälder med nordisk bakgrund, men behovet av separatistiska mötesplatser där man inte blir ifrågasatt utifrån någon del av sin identitet gäller generellt.

VAD HAR NI, I PROJEKTET, VUNNIT PÅ ATT SAMARBETA INOM NORDEN?

– Det finns inte så mycket kunskap om hur situationen ser ut för QTIBIPOC:s^[1] i Norden. Samarbetet gör att vi får en bättre bild, både av vad som är positivt och av vad som behöver förbättras.

1. QTIBIPOC står för queer, trans, intersex och black, indigenous, people of colour.

KÄLLOR

Diskrimineringsombudsmannen/ Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2025) *Rasism*
<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/sv/rasism> (hämtad: 2025-02-17)

Brandén, J. et al. (2024) *Våld Mot Samiska Kvinnor*. Jennie Brandén, Lena Maria Nilsson, Monica Burman, Miguel San Sebastian och Jon Petter Stoor. Institutionen för epidemiologi och global hälsa, Umeå universitet.

Grønningsæter, A.B. and Nuland, B.R. (2009) *Lesbiske og homofile I sápmi: En narrativ levkårsundersøkelse*. Fafo.

ILGA Europe (2023) *Intersections: The LGBTI II Survey – Migrant and Racial, Ethnic and Religious Minorities Analysis*. ILGA.

Karsay, D. (2021) *Trans & Poverty. Poverty and economic insecurity in trans communities in the EU*. TGEU,

Miller, E. (2022) *A conditional embrace - Swedish LGBTQ+ spaces through the eyes of ethnic minority non-heterosexual individuals*. Frontiers in Psychology.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2022) *Jag är inte ensam, det finns andra som jag - Rapport om unga hbtqi-personers levnadsvillkor*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

SOU 2017:92 (2017) *Transpersoner i Sverige: Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor*.

Young Håkansson, S. (2024) *Transpersoners arbetslivsvillkor i Norden*. NIKK, Nordisk information för kunskap om kön.

OM DEN HÄR PUBLIKATIONEN

"Att sticka ut även i de grupper där man hör till"

Villkor och samarbeten för LGBTI-personer som tillhör flera minoriteter i Norden

TemaNord 2025:538

ISBN 978-92-893-8277-9 (PDF)

ISBN 978-92-893-8278-6 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/temanord2025-538>

© Nordiska ministerrådet 2025

Omslagsbild: Shingi Rice/Unsplash

Övriga bilder (i den ordning de förekommer): Dmitrij Paskevic/Unsplash, Sofia Sabel/Image Bank Sweden, Hans-Olof Utsi/Image Bank Sweden, Mette Johnsen/VisitDenmark, Johnér

Publicerad: 6.5.2025

Ansvarsfriskrivning

Denna publikation har finansierats av Nordiska ministerrådet. Men innehållet återspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets synpunkter, åsikter eller rekommendationer.

Rättigheter och tillstånd

Detta verk är tillgängligt under licensen Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÖVERSÄTTNINGAR: Om du översätter detta verk, vänligen inkludera följande ansvarsfriskrivning: Denna översättning är inte producerad av Nordiska ministerrådet och ska inte betraktas som officiell. Nordiska ministerrådet kan inte hållas ansvarigt för översättningen eller eventuella fel i den.

BEARBETNINGAR: Om du bearbetar detta verk, vänligen lägg till följande ansvarsfriskrivning tillsammans med tillskrivningen: Detta är en bearbetning av ett originalverk av Nordiska ministerrådet. De synpunkter och åsikter som uttrycks i bearbetningen är författarens/författarnas egna. Synpunkterna och åsikterna i denna bearbetning har inte godkänts av Nordiska ministerrådet.

INNEHÅLL FRÅN TREDJE PART: Nordiska ministerrådet äger nödvändigtvis inte varje enskild del av detta verk. Nordiska ministerrådet kan därför inte garantera att återanvändningen av innehåll från tredje part inte gör intrång i tredje parts upphovsrätt. Om du vill återanvända innehåll från tredje part står du för de risker sådana upphovsrättsintrång innebär. Du är ansvarig för att avgöra om det finns ett behov av att erhålla tillstånd för användning av innehåll från tredje part. Om ett tillstånd krävs är du också ansvarig för att erhålla ett relevant sådant från upphovsrättsinnehavaren. Exempel på innehåll från tredje part är tabeller, figurer och bilder, men det kan också röra sig av annan typ av innehåll.

Bildrättigheter (ytterligare tillstånd krävs för återanvändning):

Frågor om rättigheter och licenser bör riktas till:

NORDISK MINISTERRÅD/PUB

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

pub@norden.org

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

NORDISK MINISTERRÅDET

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer